

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

post@gelderland.nl

Betreft: zienswijze op ontwerpbesluit goedkeuren FBP en verlenen ontheffing bestrijden vos

Zaaknummer: 2021-002550

Amstelveen, 29 april 2021

Geacht college,

Hierbij dienen wij, Fauna4Life, een zienswijze in op het ontwerpbesluit van 1 april, waarin ontheffing wordt verleend aan de Faunabeheereenheid Gelderland voor het bestrijden van vossen in het belang van de bescherming van weidevogels. De vossen mogen op grond van dit besluit worden gedood met behulp van geweren met geluiddemper, warmtebeeld- of nachtzichtapparatuur van zonsondergang tot zonsopkomst. Wij hebben bezwaar tegen deze uitbreiding van de mogelijkheden om vossen te bestrijden en zullen onze zienswijze hieronder toelichten.

Onduidelijkheid over aanwijzing gebied

In de voorschriften bij de ontheffing wordt onder 'gebied' gesteld dat de bestrijding beperkt wordt tot de aangewezen weidevogelgebieden in de Omgevingsvisie en/of Natuurbeheerplan. Maar op blz. 6 onder i in de nadere beoordeling van het FBP staat dat het FBP betrekking heeft op de aangewezen weidevogelgebieden 'met de beoogde vijf kilometer buffer'. Niet is duidelijk of de ontheffing zal worden verleend voor de aangewezen weidevogelgebieden of dat de ontheffing ook mag worden gebruikt in de vijf kilometer buffer om deze gebieden heen.

Als de ontheffing daadwerkelijk ook mag worden gebruikt in de vijf kilometer buffer om de aangewezen weidevogelgebieden heen, maken wij daar ernstig bezwaar tegen. Wij wijzen hierbij naar onderzoek¹ dat is uitgevoerd in opdracht van de provincie Limburg. Vossendeskundige de heer J.L. Mulder heeft toen onderzoek gedaan naar de bestrijding van vossen in de hamsterkernleefgebieden in Limburg en een buffer om deze gebieden heen. In de samenvatting van het rapport naar aanleiding van dit onderzoek geeft hij het volgende aan:

¹ <https://www.bij12.nl/assets/FF-27.-Mulder-2007-Vossenbeheer-voor-hamsters.pdf>

"Het vergroten van de afschotzone van 1 naar 1.5 km breed leidde tot een vermindering van de effectiviteit van het vossenbeheer. Gezenderde territoriale vossen hadden een actieradius van maximaal 1 km. Geen van de vijf gevolgde vossen vertoonde de neiging om in de loop van voorjaar en zomer op te schuiven richting de hamstergebieden waar vossen waren verwijderd en waar dus lege territoria beschikbaar waren. Een afschotzone van 1 km breed voldoet dus goed."

En zijn algemene conclusie is:

"Als ergens besloten wordt tot bestrijding van vossen om een probleem met predatie in het voorjaar op te lossen, dan blijkt de in Zuid-Limburg gevolgde bestrijdingsmethode goed bruikbaar, ook als het niet om hamsters maar bijvoorbeeld om op de bodem broedende vogels gaat. Het doel van vossenbestrijding is dan om de vossenstand juist in het voorjaar zo laag mogelijk te krijgen en te houden, in het doelgebied en een beperkte buffer (1 km voldoet) eromheen."

Dit betekent dat een buffer van 5 km door deze deskundige zelfs met klem wordt afgeraden, aangezien de eventuele bestrijding zich geheel zou moeten concentreren op het gebied waar de vossen niet gewenst zijn en een grotere buffer zelfs averechts werkt.

Het schieten in een dergelijk ruim gebied is ook strijdig met de tekst van de ontwerpontheffing zelf. Daarin staat namelijk op blz. 9 dat de ontheffing zeer gerichte schadebestrijding betreft. De FBE heeft bewust gevraagd nachtzichtapparatuur te mogen gebruiken en geen kunstlicht, om zo min mogelijk verstoring te geven in het veld. Vervolgens wordt gesteld:

"Door op deze voorgestelde effectieve manier schade te bestrijden, worden de echte specialisten (vossen die zich richten op weidevogelpredatie) uit het gebied geweerd."

Als de ontheffing in een bufferzone van 5 km rondom de weidevogelgebieden mag worden gebruikt, zullen vossen worden geschoten, die zelfs nooit in de buurt van de weidevogelnesten zullen komen, laat staan dat zij een rol zouden spelen in de predatie.

Rol van vos in predatie

In de beoordeling staat dat de invloed van de vos op weidevogels in kaart zou zijn gebracht door langjarig monitoringsonderzoek van de agrarische collectieven in Gelderland. Door vrijwilligers worden gegevens over de nesten verzameld. Zij proberen 'zo goed mogelijk' te noteren wat de uitkomstresultaten en verliesoorzaken zijn. Daaruit blijkt dat in 58% van de gevallen de predator onbekend is. Maar van de genoteerde predatoren wordt de vos als tweede meest voorkomende dader aangewezen. In de laatste zes jaar is de vos in 15% van de gevallen als dader aangewezen. Wij wijzen in dit kader op het Sovon-rapport 'Predatie bij weidevogels' (SOVON-onderzoeksrapport 2005/11)². Op blz. 59 wordt het volgende aangegeven als het gaat om het identificeren van de predator:

"Vanuit een beheeroogpunt is het van groot belang om vast te stellen in welke mate de verschillende predators bijdragen aan predatieverliezen bij weidevogels. De praktijk wijst echter uit dat het heel moeilijk is met zekerheid de identiteit van een predator vast te stellen nadat een nest is gepredeerd. In de meeste gevallen wordt een nest leeg aangetroffen en kan er hooguit worden geconcludeerd dat de verliesoorzaak onbekend is, hoewel bepaalde verliesoorzaken vaak wel kunnen worden uitgesloten. In sommige gevallen worden wel sporen bij het nest aangetroffen. Bijvoorbeeld eiresten met tand- of snavelafdrukken, pootafdrukken naast het nest, geursporen, enz. Dit komt echter relatief weinig voor. Niettemin wordt door

² https://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/Rapporten/Predatie%20bij%20weidevogels_rap2005_11.pdf

sommige waarnemers elk leeg nest, dus zonder eischilfers, toch toegewezen aan een predator. In veel gevallen wordt dan Zwarte Kraai of Vos genoemd. Zwarte Kraaien zijn vrijwel altijd wel in het gebied aanwezig, en worden ook wel eens met een ei in de snavel gezien, en door beide te combineren wordt dan de Zwarte Kraai aangewezen. Met Vossen is dat soms nog indirecter. Lang niet altijd worden sporen bij nesten aangetroffen, maar soms is het genoeg dat verteld wordt dat er Vossen in het gebied zijn, om die dan te vermelden als de dader. Het zal duidelijk zijn dat dit niet altijd de juiste conclusie oplevert.”

De ervaringen van de onderzoekers worden in het onderhavige geval bevestigd. Hoewel veel vrijwilligers eerlijk aangeven dat de dader onbekend is, blijkt een deel van hen toch vooral kraaien en vossen aan te wijzen zonder dat zij de dader op heterdaad hebben betrapt en zonder camerabeelden. Deze informatie is niet objectief en daar kan dan ook geen conclusie aan worden verbonden. Het aandeel in het totaal van de predatie zegt overigens nog niet zoveel. Het gaat er in de eerste plaats om wat het predatiepercentage is, ofwel hoeveel nesten van het totaal aantal gevonden nesten door predatie verloren zijn gegaan.

Wij wijzen in deze op het rapport ‘Weidevogels en predatie: een literatuuroverzicht’ (A&W-rapport 1448)³. Op blz. 37 wordt als een van de conclusies het volgende gesteld:

“Voor het beoordelen van de betekenis van predatie is het niet genoeg om te weten of de predatie groot of klein is. De betekenis moet worden afgemeten aan de mate waarin predatie voldoende reproductie in de weg staat of verantwoordelijk is voor verandering van de populatie. Een hoge predatiedruk op nesten kan bijvoorbeeld gecompenseerd worden door een grote kuikenoverleving, zodat toch nog voldoende jongen vliegvlug worden om de populatie in stand te houden. Dit is met name mogelijk bij relatief lang levende vogels zoals steltlopers, die al gauw een jaar of vijf oud worden. Ze hoeven over hun hele leven maar twee jongen voort te brengen, zodat ze een jaartje met minder reproductie wel kunnen hebben.”

In dit geval is niet bekend gemaakt wat het predatieverlies van de nesten is ten opzichte van het totale aantal nesten. Daarnaast is helemaal niets bekend over de kuikenoverleving.

In de tekst van de ontheffing wordt gesteld dat met de aangeleverde cijfers de rol van de vos omtrent weidevogelpredatie voldoende is aangetoond. Maar zolang de hiervoor genoemde gegevens per weidevogelgebied ontbreken, kan een dergelijke conclusie absoluut niet worden getrokken. Laat staan dat op basis hiervan ontheffing kan worden verleend voor de inzet van ingrijpende middelen tegen een beschermde inheemse diersoort.

Vervolgens wordt in de beoordeling verwezen naar onderzoek in Overijssel waar uit cameraonderzoek zou blijken dat vossen daar een zeer dominante rol speelden. Allereerst zegt dit nog niets over andere gebieden in Overijssel, laat staan over gebieden in Gelderland.

Wij wijzen nogmaals op het Sovon-rapport ‘Weidevogels en predatie’. Daarin staat op blz. 130:

“De eerste belangrijke constatering is dat de frequentie van predatie weliswaar op landelijke schaal een consistent (ruimtelijk) patroon laat zien, maar op een meer lokale schaal grote variatie vertoont tussen gebieden en tussen jaren. Dat geldt vooral voor predatie op legsels. Hetzelfde geldt voor de diersoorten die legsels prederen: ook daarin is tussen gebieden en jaren veel variatie. Het totale scala aan betrokken soorten predators is bovendien groot –bij predatie op kuikens zelfs nog groter dan bij legsels- en er zijn maar weinig soorten die er kwantitatief duidelijk uitspringen.”

³ https://www.researchgate.net/publication/280099174_Weidevogels_en_predatie_een_literatuuroverzicht

Hieruit blijkt dat ter onderbouwing van de onderhavige ontheffing zeker niet kan worden verwezen naar enkele gebieden die niet eens binnen de provincie liggen. Er zal daarentegen per weidevogelgebied moeten worden gekeken alle relevante informatie zoals de predatieverliezen ten opzichte van het totaal aantal nesten, de kuikenoverleving, de aanwezigheid van predatoren en of het betreffende gebied op orde is. Zolang dergelijke informatie ontbreekt, kan de onderhavige ontheffing niet aan de orde zijn.

Andere bevredigende oplossing

In de tekst van de ontheffing wordt verwezen naar hoofdstuk 4.4 van het FBP, waarin meerdere voorbeelden worden genoemd van maatregelen die kunnen worden genomen om het landschap te verbeteren. Daar wordt bij vermeld dat deze maatregelen in de desbetreffende weidevogelgebieden ook genomen zouden zijn, maar dat deze maatregelen niet voldoende zijn om vossenpredatie volledig te weren. Allereerst wordt in het FBP vooral een opsomming gegeven van in de literatuur genoemde maatregelen om het landschap meer geschikt te maken voor weidevogels. Niet wordt aangegeven in hoeverre deze maatregelen ook daadwerkelijk zijn genomen in de onderhavige gebieden. Er wordt alleen in het algemeen aangegeven dat 'in deze weidevogelgebieden al veel landschappelijke maatregelen worden getroffen'.

Bovendien zijn deze maatregelen niet bedoeld om predatie door vossen (of andere dieren) volledig te voorkomen. Predatie is van alle tijden en weidevogels kunnen dat prima opvangen via de aanwas. Het gaat er dan ook niet om de leefgebieden op orde te maken om predatie tegen te gaan. Ze moeten op orde worden gemaakt om ervoor te zorgen dat weidevogels en met name hun kuikens, voldoende voedsel en dekking kunnen vinden, zodat het broedsucces wordt verhoogd. De belangrijkste oorzaak van de achteruitgang van weidevogels is namelijk niet predatie, maar verslechtering van de leefgebieden door versnippering, verdroging, vermesting, vergiftiging door bestrijdingsmiddelen ofwel de huidige intensieve landbouwpraktijk.

Wij wijzen in deze op blz. 7 van het hiervoor al aangehaalde A&W-rapport 1448. Daar staat:

"Uit veel onderzoek blijkt dat de voornaamste oorzaak van de achteruitgang van broedvogels op het boerenland de intensivering van de landbouw is (bijvoorbeeld Shrubbs 1990, Schifferli et al. 1999, Donald et al. 2001, Vickery et al. 2001, Benton et al. 2002, Wilson et al. 2004, Newton 2004). Het proces van achteruitgang is in heel Europa gaande. De intensivering leidt tot waterpeilverlaging, afname van de variatie in de vegetatie, snellere groei en vroeger maaien van grasland waardoor de tijd om voldoende nageslacht voort te brengen te kort wordt en de kwaliteit van het boerenland als opgroei gebied voor jongen afneemt (bijvoorbeeld Benton et al. 2003, Butler & Gillings 2004, Devereux et al. 2004, MacCracken & Tallwin 2004, Atkinson et al. 2005, Buckingham et al. 2005). Ook voor weidevogels in Nederland geldt de dominante invloed van graslandintensivering bij de achteruitgang gedurende de afgelopen decennia en met name het vroeg en grootschalig maaien (Beintema & Müskens 1987, Schekkerman & Müskens 2000, Schekkerman et al. 2008, Kleijn et al. 2010)."

Niet voor niets wordt in dit rapport op blz. 39 benadrukt dat het leefgebied eerst op orde moet worden gebracht voordat er eventueel kan worden nagedacht over andere maatregelen. Er staat:

"Maatregelen om predatie te verminderen hebben alleen zin als de kwaliteit van het broedhabitat goed is. Omdat het grootste knelpunt de kuikenoverleving is, betekent dat dat er voldoende kuikenland moet zijn (bij voorkeur op hoog waterpeil). De doorslaggevende betekenis van lang gras met een open structuur (kuikenland) voor Grutto's en Tureluurs vormt de les van 2006, toen door weersomstandigheden het maaien grootschalig werd uitgesteld tot begin juni en ook het boerengrasland een open structuur had. De goede habitatkwaliteit compenseerde kennelijk de predatieverliezen, wat leidde tot een goede reproductie."

Dit is overgenomen in het rapport 'Optimaliseren broedresultaten weidevogelgebieden Gelderland'⁴ uit 2018 dat is opgesteld in opdracht van de Agrarische collectieven Gelderland. Daarin staat op blz. 10 het volgende:

"Predatiebeheer heeft pas zin als het broedbiotoop van de weidevogels op orde is. Dit is het geval als de weidevogels voldoende jongen groot kunnen brengen om de oudersterfte te compenseren. Belangrijk daarbij zijn zaken zoals onder meer waterpeil, openheid, beweiding en maaibeheer en dergelijke. Wanneer die zaken op orde zijn, is de kans op predatie ook kleiner.

In de discussie wordt predatiebeheer al gauw op één lijn gesteld met het reguleren van aantallen predatoren door afschot of andere dodelijke methoden. Predatiebeheer omvat echter meer. Het gaat om het verminderen van de predatiedruk op weidevogels en daarvoor staan verschillende wegen open. Een belangrijke categorie is het verminderen van de geschiktheid van het gebied voor predatoren."

In het rapport van de agrarische collectieven wordt een groot aantal preventieve maatregelen genoemd om predatie te beperken. Afgezien van het zorgen voor voldoende kuikenland, verhogen van het waterpeil, aanpassen van het maaibeheer en beperken van het nestbezoek, wordt ook het vergroten van de leefgebieden genoemd. Uit dit rapport blijkt dat van de 23 aangewezen weidevogelgebieden er slechts 13 groter zijn dan 250 hectare. En 250 hectare is in feite al te klein voor levensvatbare populaties weidevogels, zelfs als alle benodigde maatregelen op het gebied op orde te brengen, wel zijn genomen.

Bovendien blijkt uit de Beheerevaluatie-rapporten^{5 6 7} van de agrarische collectieven dat de betreffende gebieden nog lang niet op orde zijn. Zo wordt voor veel van de gebieden aangegeven dat de kwaliteit kruidenrijk grasland nog kan worden verbeterd en dat de omvang ervan kan worden vergroot en voor alle gebieden geldt dat er nog meer aandacht moet worden gegeven aan preventieve maatregelen om predatie te beperken.

Is bestrijding effectief?

De volgende vraag is natuurlijk of het bestrijden van vossen in de onderhavige weidevogelgebieden effectief is, ofwel zal bijdragen aan een verbetering van het broedsucces. Wij wijzen hiervoor naar blz. 30/31 van het hiervoor aangehaalde A&W-rapport 1448. Hierin staat:

"Bolton et al. (2007) concluderen dat het effect van predatorregulatie afhangt van met name de predatordichtheid en dat eerst gegevens verzameld moeten worden over aantallen predatoren en hun effect op prooipopulaties. Vervolgens kan worden bepaald of bestrijding van predatoren zin heeft en wat een effectieve strategie is. Eglington et al. (2009) komen tot eenzelfde conclusie op basis van onderzoek naar Vossenpredatie bij Kieviten in natte kustgraslanden in Oost-Engeland. Ook Kauhala (2004) vond in Finland verschillen tussen soorten predatoren die werden verwijderd en regionale verschillen in effectiviteit. In sommige

⁴ <http://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2016/04/Predatiebeheerplan-Gelderland.pdf>

⁵ <http://weidevogelbeschermingrandmeerkust.nl/wp-content/uploads/2019/02/2018-12-11-Weidevogelbeheerevaluatie-Gelderland-2018-collectief-Veluwe-def-zonder-bijlagen.pdf>

⁶ <http://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2020/10/2020-01-11-Weidevogelbeheerevaluatie-Rivierenland-2019-def.pdf>

⁷ <https://www.weidevogelverenigingachterhoek.nl/assets/files/weidevogelbeheerevaluatie-gelderland-2018-van-berkel-en-sling.pdf>

regio's was wel sprake van verbetering van het broedsucces van eenden, in andere niet. Wasbeerhonden hadden geen effect, maar verwijderen van Vossen en marterachtigen leidde tot een hoger nestsucces. Ook Teunissen et al. (2005, 2008) concluderen in het landelijk predatieonderzoek dat predatie van plaats tot plaats en jaar tot jaar sterk varieert en eerst gegevens verzameld moeten worden over aard en omvang van de predatie. Zij concluderen ook dat alleen een combinatie van maatregelen (niet alleen predatievermindering maar ook aanpassing van het graslandgebruik) tot voldoende reproductie kan leiden. In een (model)analyse van het effect van verschillende verliesoorzaken (landbouwverliezen, verlating, predatie door vogels of zoogdieren) in verschillende stadia (op nesten en op kuikens) op de totale reproductie van Kievit laten ze echter zien dat het uitsluiten van kuikenpredatie door vliegende predatoren bij de Kievit alleen al voldoende is om voldoende reproductie te halen. Voor de Grutto gold dat echter niet. Met het uitsluiten van predatie alleen werd nog niet voldoende gereproduceerd. Bij de Kievit zou het elimineren van predatie dus voldoende succes opleveren, bij de Grutto is een aanpak op meerdere fronten nodig."

Ook hieruit blijkt allereerst dat er veel meer informatie moet worden verzameld dan in het onderhavige geval is gedaan om te kunnen beoordelen of bestrijding van in dit geval vossen tot succes zou kunnen leiden. Bovendien blijkt dat bestrijding lang niet altijd het gewenste effect heeft.

Noodzaak ontheffing

Als uiteindelijk de conclusie zou worden getrokken, hetgeen wij bestrijden, dat predatie door vossen zou moeten worden beperkt en er geen andere middelen beschikbaar zijn dan dodelijke middelen, dan is de volgende vraag of de middelen waar nu ontheffingen voor is aangevraagd, noodzakelijk zijn. Vossen kunnen al overal overdag worden bestreden als gevolg van de plaatsing op de vrijstellingslijst. Toen de minister de vos op deze lijst plaatste, was de overweging dat er geen 'andere' bevredigende oplossing voorhanden was. Dat betekent dus dat de minister van mening was dat het bestrijden van vossen overdag met onder andere geweer en kastval voldoende effectief is. In de tekst wordt op geen enkele manier aangetoond dat de maatregelen die op basis van de vrijstelling kunnen worden ingezet als onvoldoende moeten worden beoordeeld. Uit het FBP blijkt dat er op basis van de vrijstelling heel veel vossen worden gedood. Het zijn er ook veel meer dan op basis van de ontheffingen de afgelopen periode zijn gedood.

In de tekst wordt alleen aangegeven dat het afschot 's nachts 'effectiever' is. Dat is geen argument op basis waarvan ontheffing kan worden verleend. De vraag is niet welke maatregel het meest effectief is. Het gaat om de vraag of de maatregelen die (al) zijn toegestaan 'voldoende effectief' zijn. Als dat het geval is, dan kan er geen ontheffing worden verleend voor meer ingrijpende middelen. Het gaat namelijk wel om een beschermde diersoort.

Tot zover onze zienswijze op het ontwerpbesluit inzake de ontheffing voor het bestrijden van vossen. Gelet op het voorgaande verzoeken wij u niet over te gaan tot het verlenen van de betreffende ontheffing.

5.1.2e

5.1.2e

ina4Life

Bijlage: machtiging en uittreksel Kamer van Koophandel